

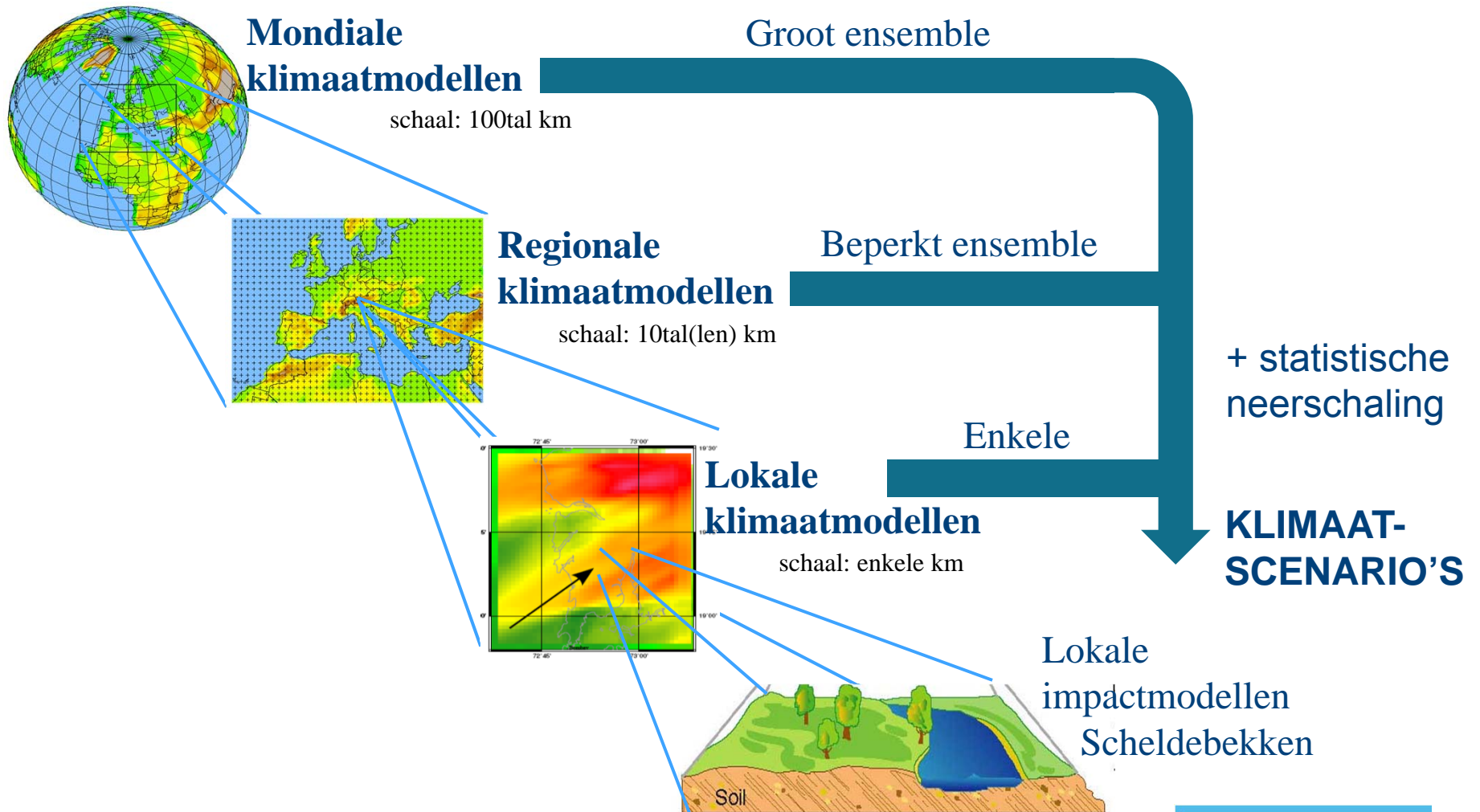

De impact van de klimaatwijziging op de waterhuishouding in het Scheldebekken: Wat staat ons te wachten?

Prof. dr. ir. Patrick Willems
KU Leuven
Dept. Burgerlijke Bouwkunde
Afdeling Hydraulica

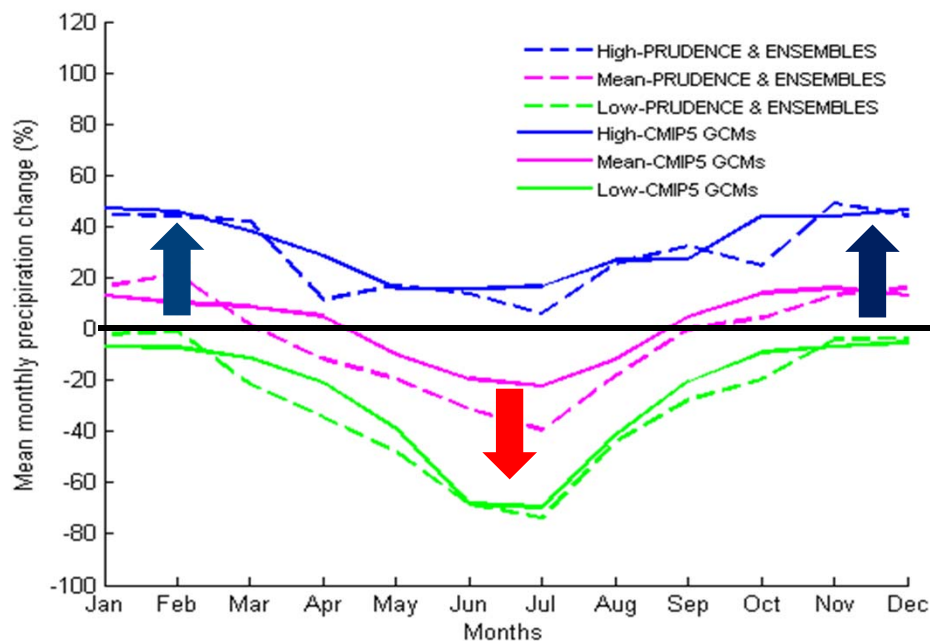
Klimaatscenario's

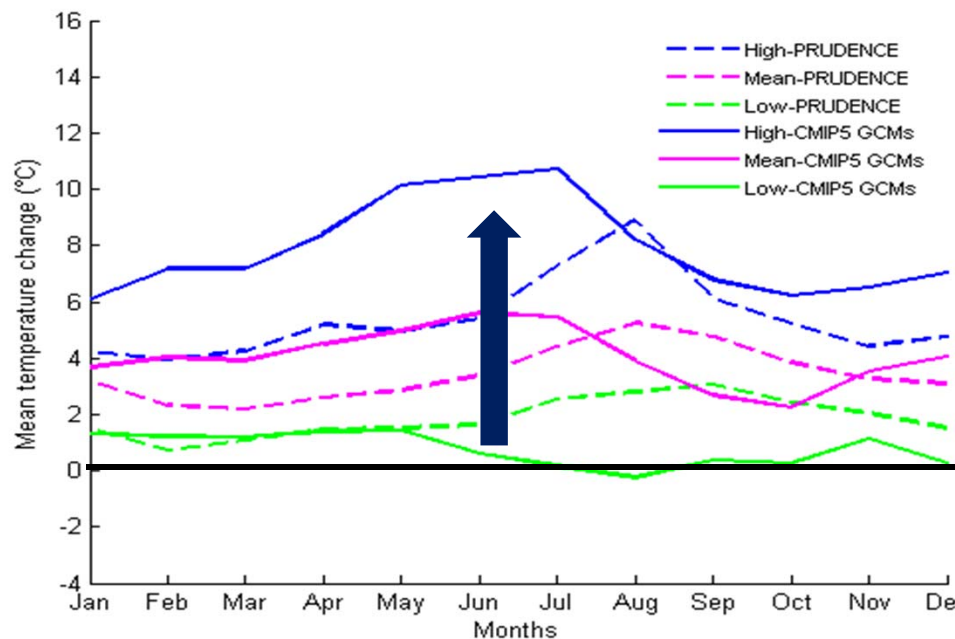
Vergelijking “oude” met nieuwe klimaatmodelruns

lopend voor VMM (AOW + MIRA)

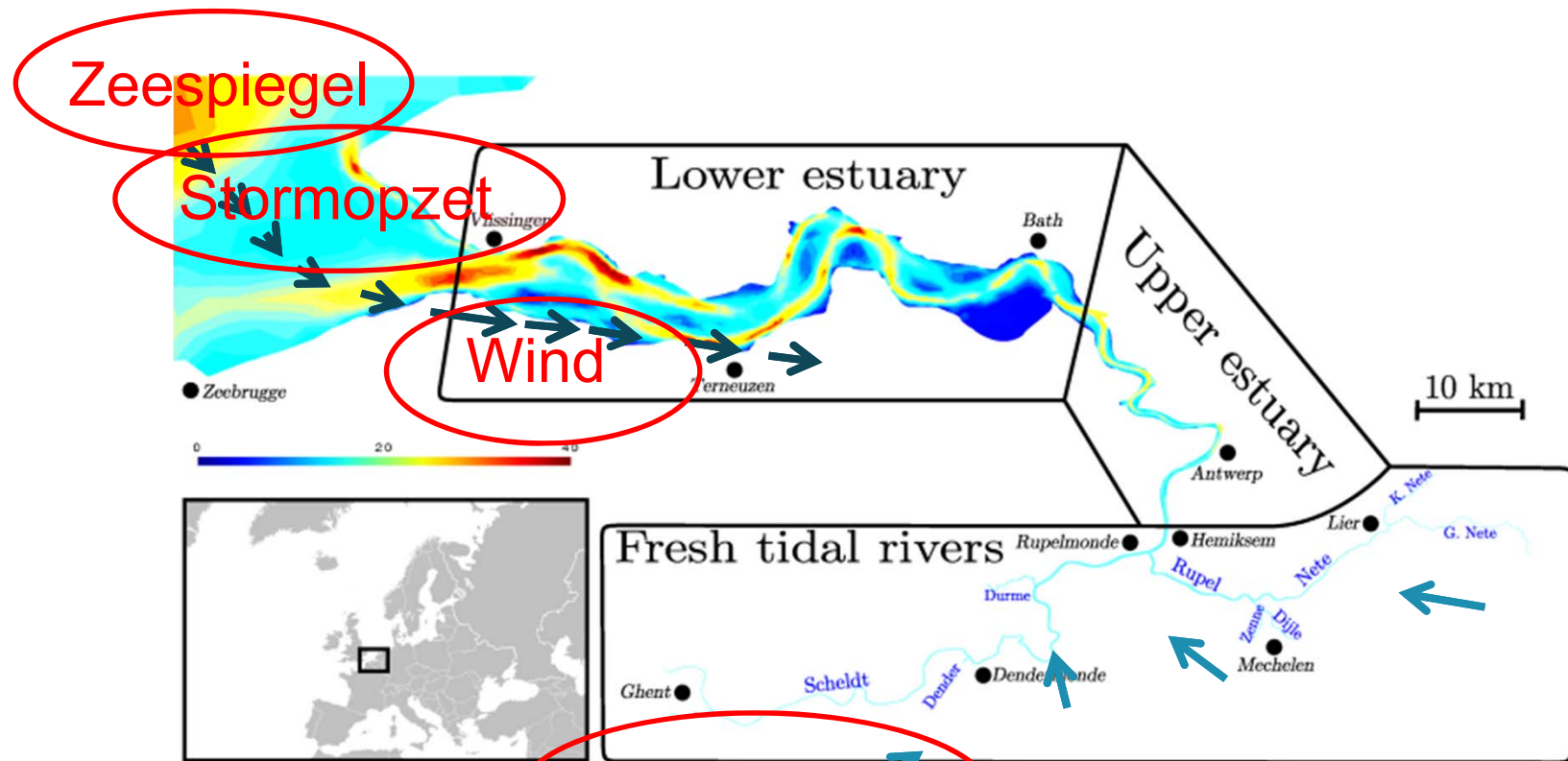
% verandering maandneerslag:

% verandering maandtemperatuur:

Randvoorwaarden Schelde-estuarium

Bovendebieten

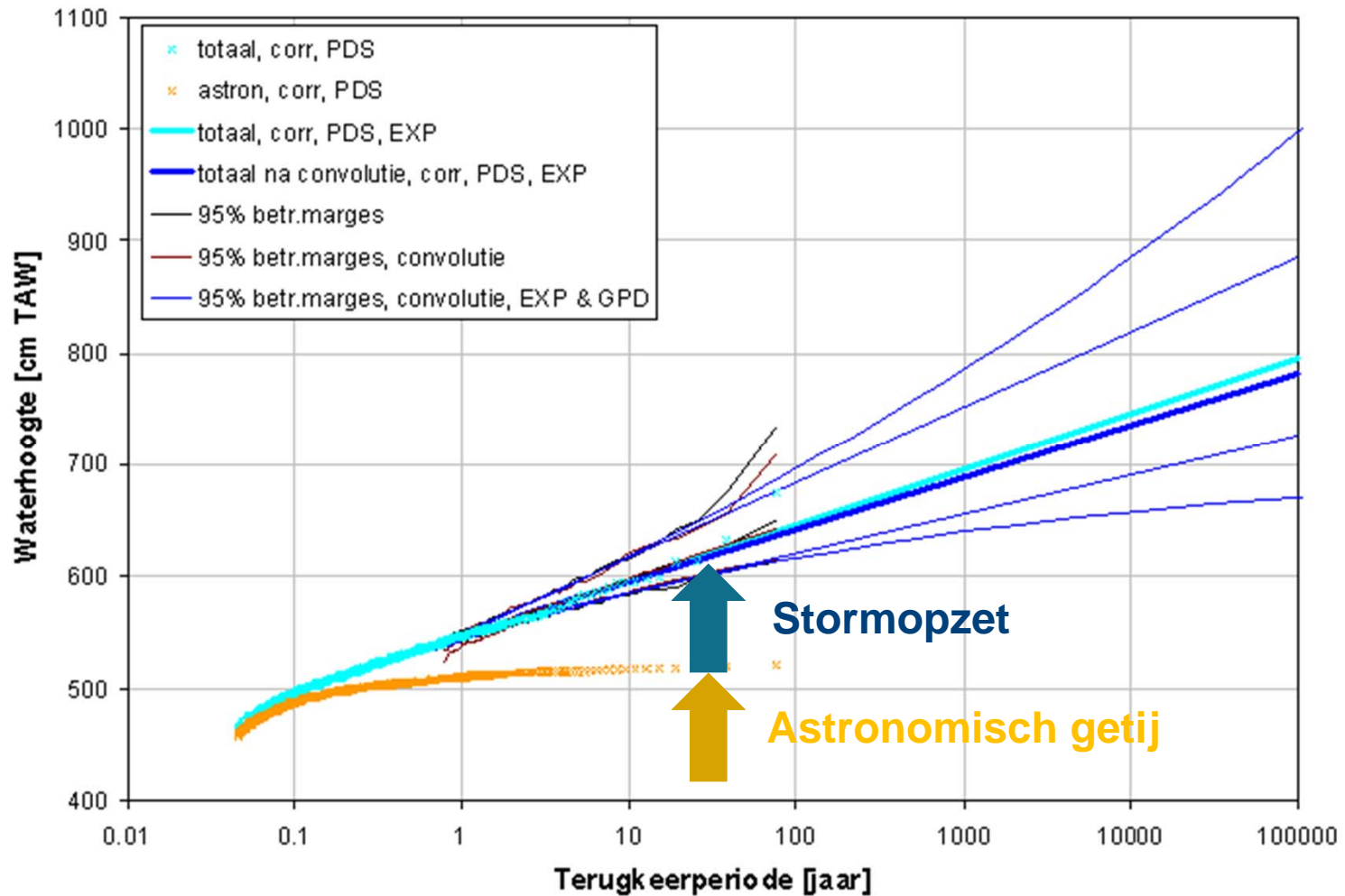
Neerslag

Temperatuur, verdamping

Bron achtergrondfiguur: de Brye et al., 2010

Kustrandvoorwaarde

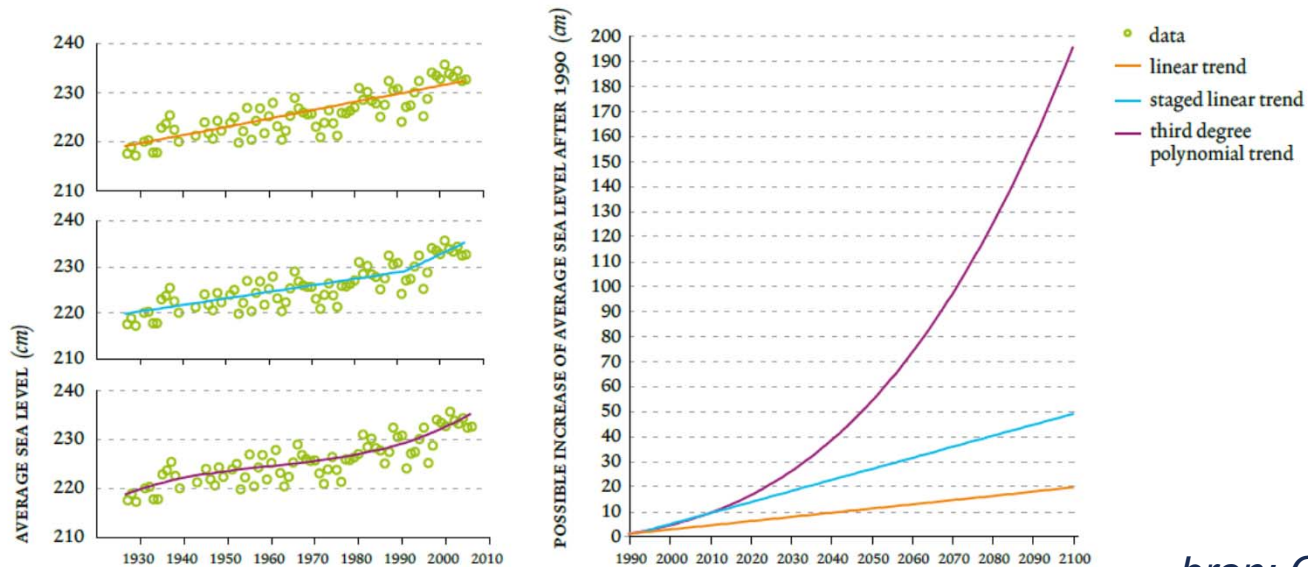
Extreme-waarden-analyse na convolutie astronomisch getij en stormopzet:

Verwachte invloed klimaatverandering

Zeespiegelstijging

1.7 tot 4 mm/jaar sinds 1927
± 20cm in 100 jaar
extrapolatie tot 2100: +20 tot 200cm

Source: Ozer *et al.* (2008), Van den Eynde *et al.* (2008)

bron: CLIMAR

ook: wijziging windklimaat: hoger stormopzet
toename tij-amplitude en tij-slag
uitwateringsmoeilijkheden IJzer – Nieuwpoort & polders

Verwachte invloed klimaatverandering

Zeespiegelstijging

Herziening Sigmoplan (2000-2003): +60 cm

Terugkeerperiode eerste overstroming Schelde tussen Gent en Vlissingen:

- Huidig klimaat: 70 jaar
- Na realisatie gecontroleerd overstromingsgebied Kruibeke-Bazel-Rupelmonde (13de gecontr. overstromingsgebied eerste Sigmoplan; 600 ha): 350 jaar
- Na 60cm zeespiegelstijging en geen verdere maatregelen: 25 jaar
- ±4000 ha extra overstromingsgebied nodig: ±4000 jaar

↔ Optimaal herzien Sigmoplan (na KBA: 1325 ha, 656 ha tegen 2050 + 23.9 km dijkverhogingen + muur Antwerpen)

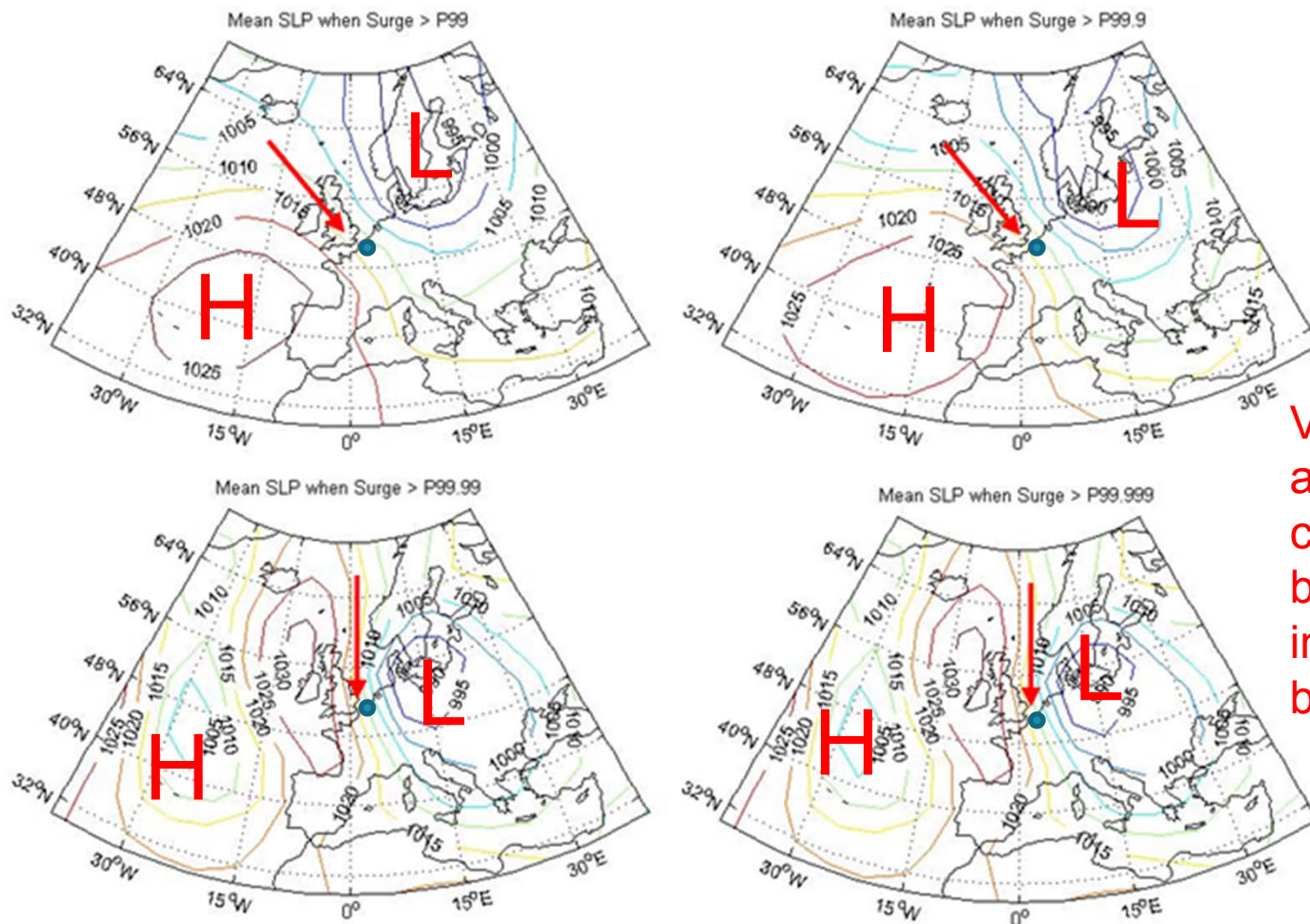

Verwachte invloed klimaatverandering

Luchtdruk en atmosferische circulatie

Correlatie circulatiepatronen en extreem stormopzet (Oostende):

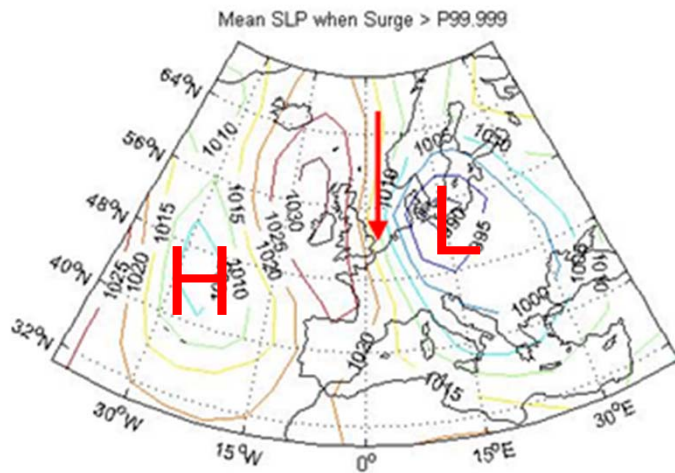

Verandering in atmosferische circulatie is belangrijker dan invloed invers barometrisch effect

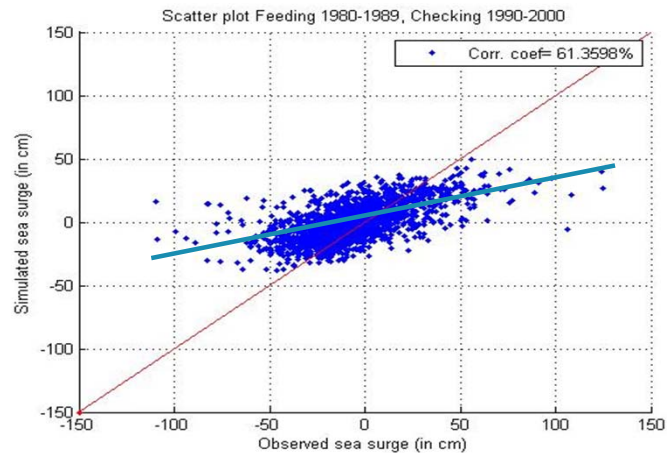
Verwachte invloed klimaatverandering

Atmosferische circulatie en stormopzet

Correlatie circulatiepatronen en extreem stormopzet (Oostende):

Regressie-analyse stormopzet
Oostende versus lage luchtdruk
Baltische Zee:

Verandering stormopzethoogte:
Midden scenario: +6%
Hoog scenario: +21%

KU LEUVEN

Verwachte invloed klimaatverandering

Coïncidentie extreem stormopzet en extreme neerslag binnenland

Gelijkaardige circulatiepatronen zorgen voor extreme bovendebiten en extreem stormopzet:

Luchtdruk en extreem stormopzet Belgische kust

: extreem lage druk boven Baltische Zee

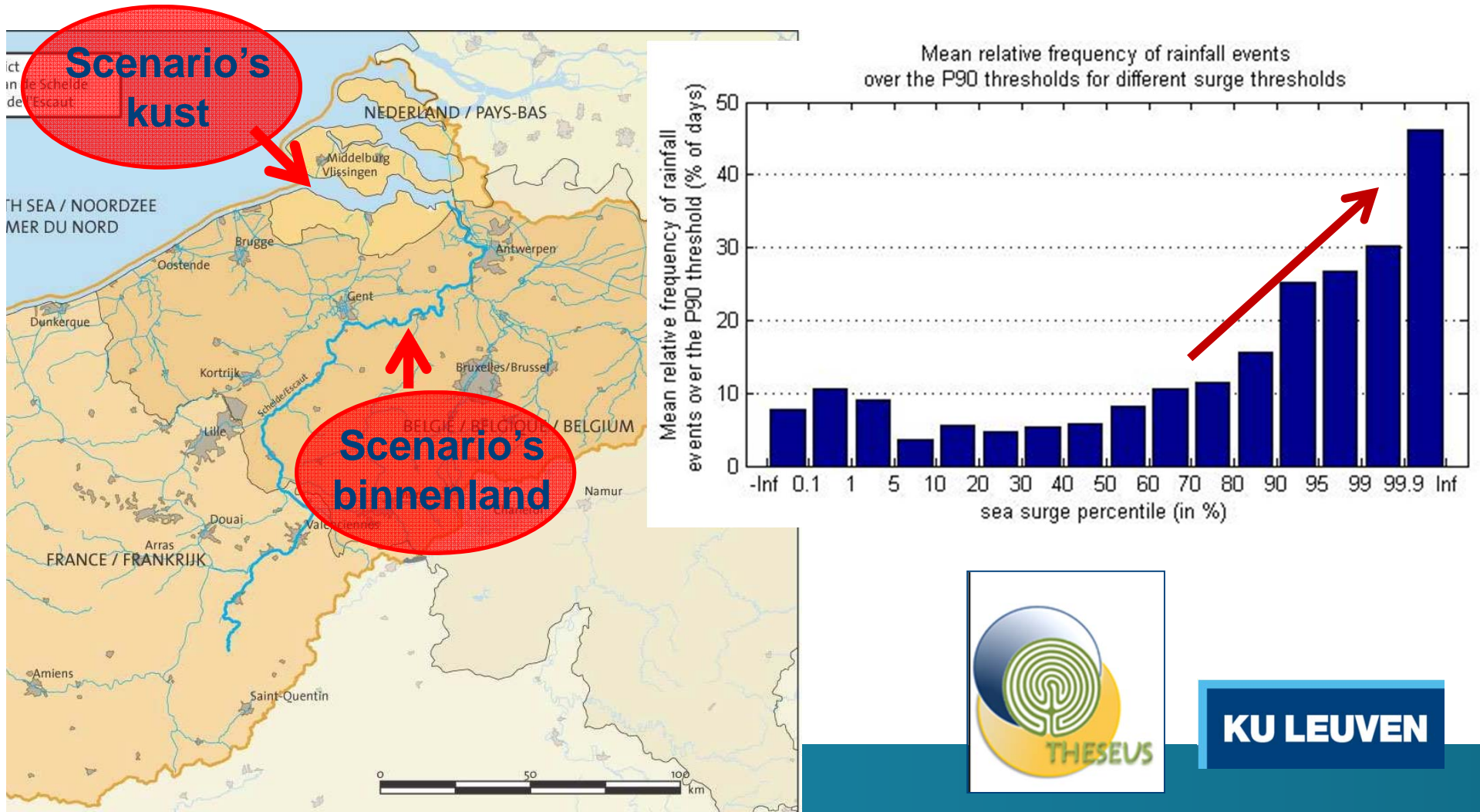
Luchtdruk en extreme neerslag Schelde-stroomgebied

: extreem lage druk boven Denemarken

Verwachte invloed klimaatverandering

Coïncidentie extreem stormopzet en extreme neerslag binnenland

Toenemende kans op extreme neerslag bij toenemend stormopzet:

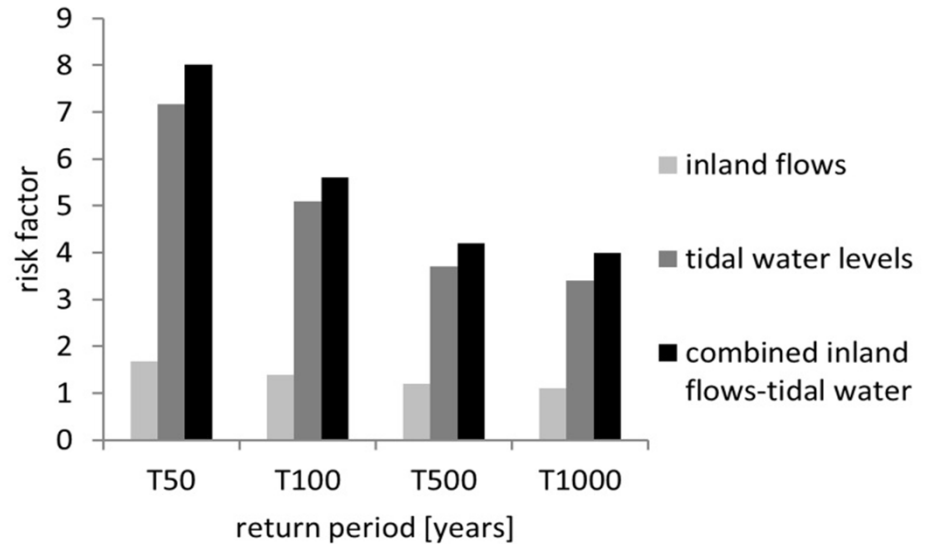
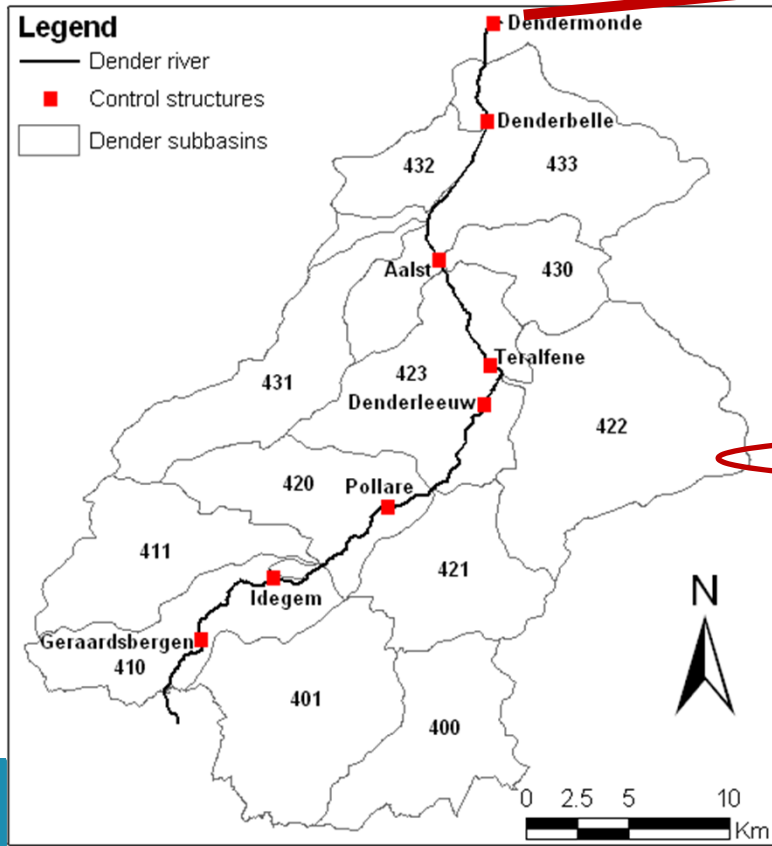

Verwachte invloed klimaatverandering

Coïncidentie extreem stormopzet en extreme neerslag binnenland

Verhogingsfactor risico

Schelde-Dender Dendermonde:

	Sea level rise	Surge	Upstream flow
S1:Extreme	+++ (2m ↑)	+++ (21% ↑)	+++ (30% ↑)
S2:High	++ (0.6m ↑)	+++ (21% ↑)	+++ (30% ↑)
S3:Mean	++ (0.6m ↑)	++ (6% ↑)	++ (16% ↑)

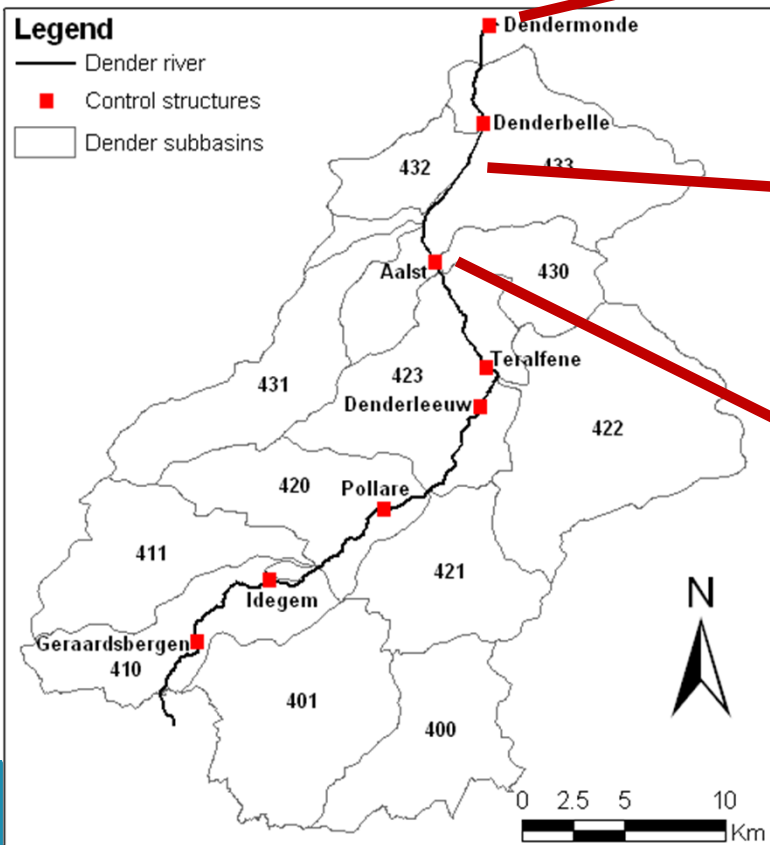
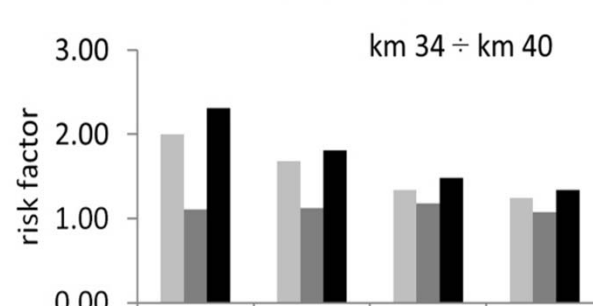
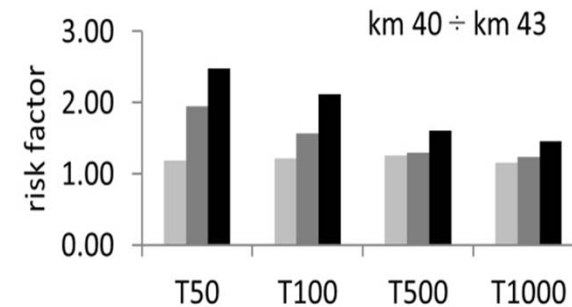
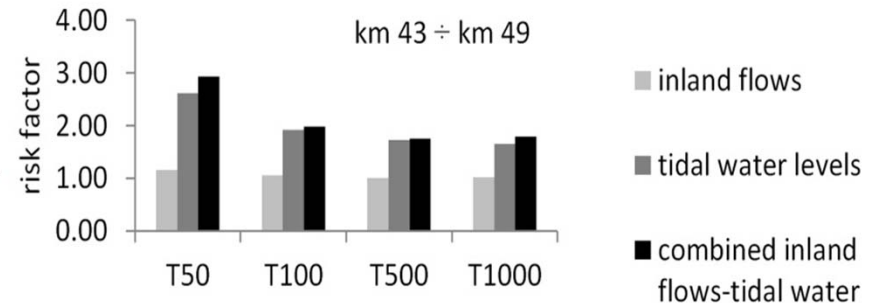
Verwachte invloed klimaatverandering

Coïncidentie extreem stormopzet en extreme neerslag binnenland

Verhogingsfactor risico

Schelde-Dender Dendermonde:

Midden klimaatscenario:

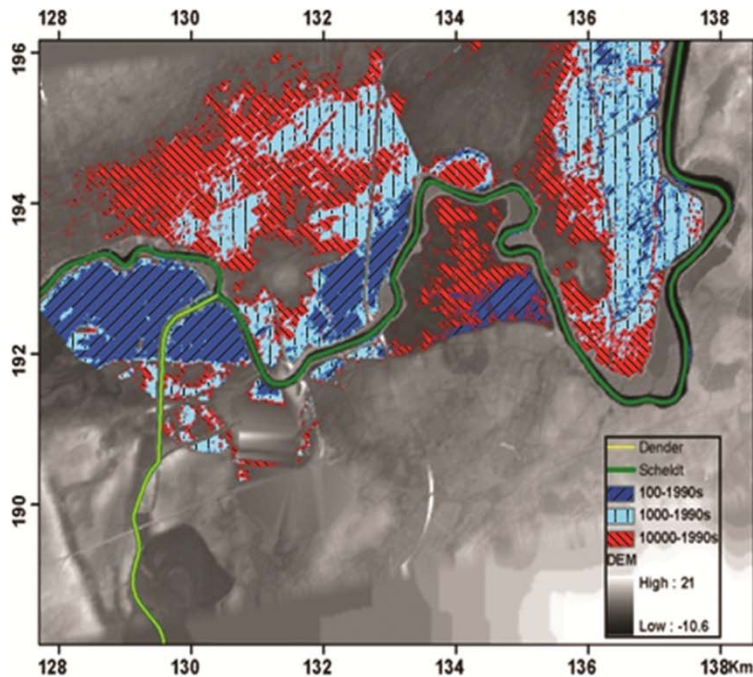
Verwachte invloed klimaatverandering

Coïncidentie extreem stormopzet en extreme neerslag binnenland

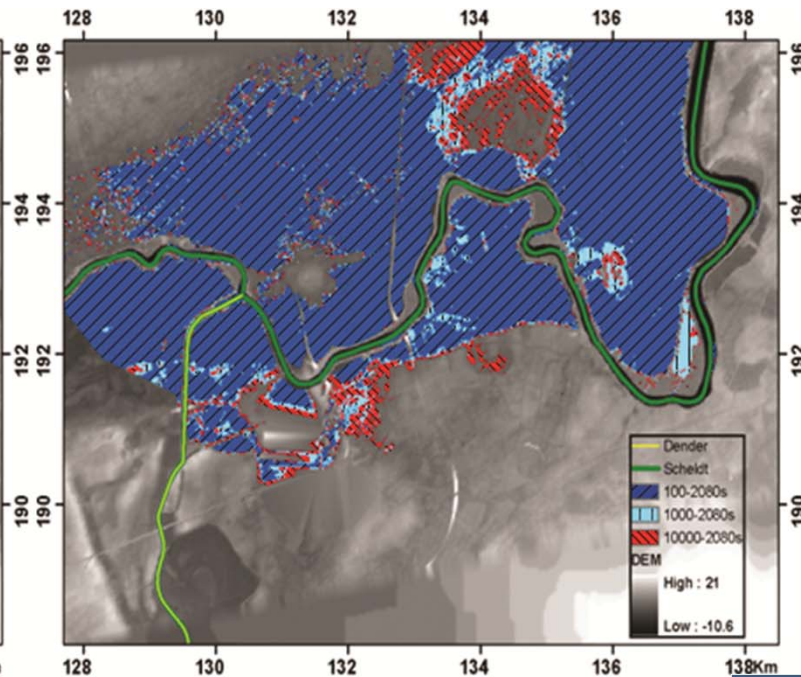
Impact op Schelde-Dender Dendermonde:

Huidig klimaat:

Hoog klimaatscenario:

: + 1.8 m boven historisch peil

	Sea level rise	Surge	Upstream flow	Wind speed
S1:Extreme	+++ (2m ↑)	+++ (21% ↑)	+++ (30% ↑)	0%
S2:High	++ (0.6m ↑)	+++ (21% ↑)	+++ (30% ↑)	0%
S3:Mean	++ (0.6m ↑)	++ (6% ↑)	++ (16% ↑)	0%

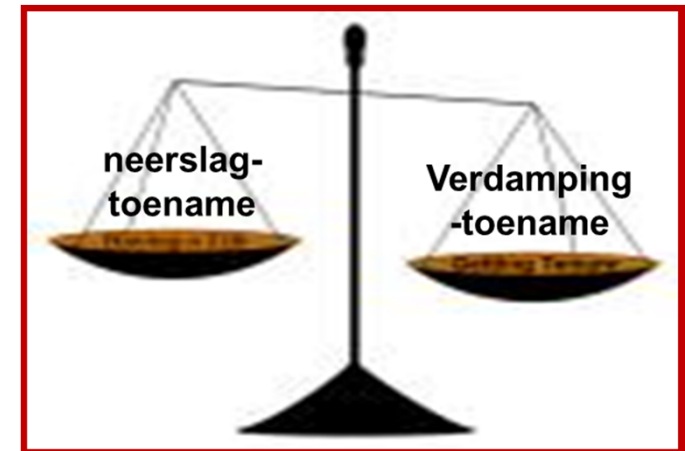

Verwachte invloed klimaatverandering

Bovendebieten winter

Huidig klimaat (1961-1990) tot 2071-2100:

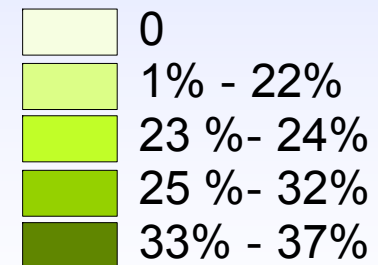
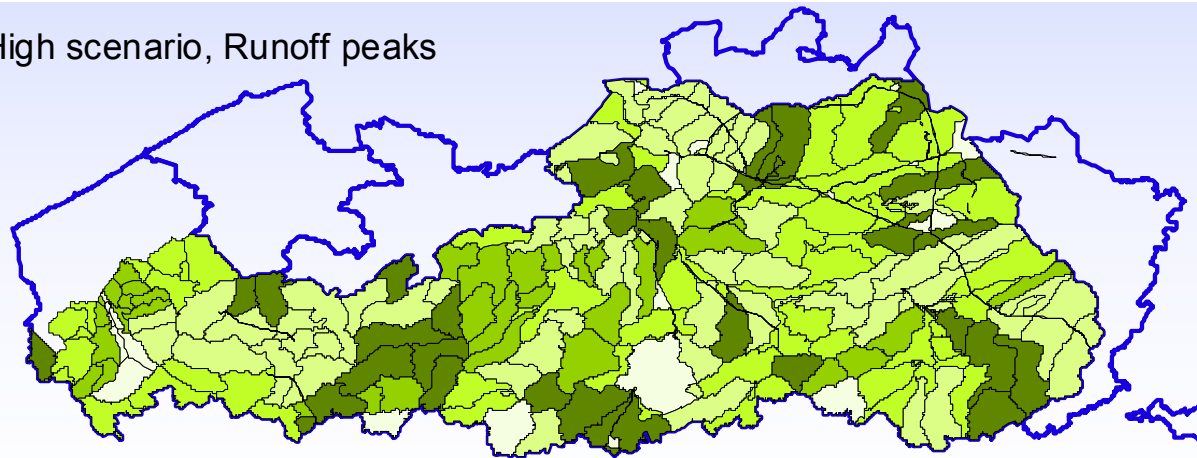
- ✓ toename neerslag: 0 tot +60%
- ✓ toename temperatuur en verdamping: +1.5 tot 4°C

Toename piekafvoeren tot +35% afwaarts
tot > +100% opwaarts

Invloed op rivier-overstromingen
in het binnenland onduidelijk !?

High scenario, Runoff peaks

Verwachte invloed klimaatverandering

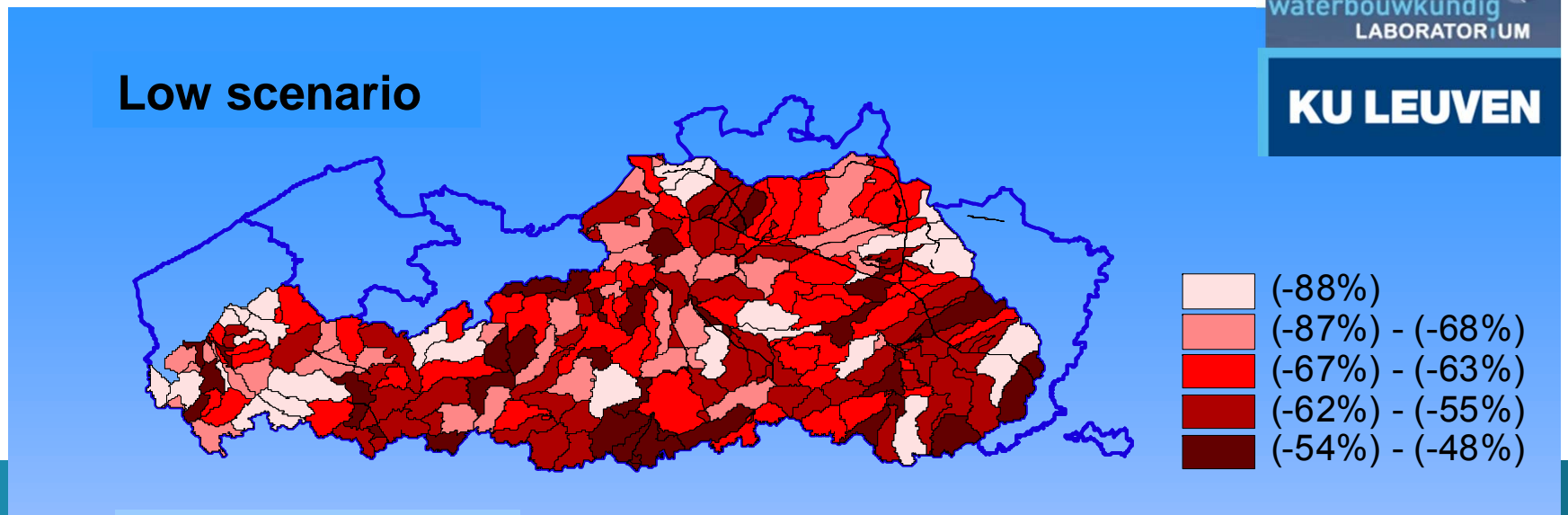
Bovendebieten zomer

Huidig klimaat (1961-1990) tot 2071-2100:

- ✓ afname neerslagvolumes: 0 tot -70%
- ✓ aantal natte zomerdagen: 0 tot -50%
- ✓ toename temperatuur en verdamping: +2 tot 7°C

Afname laagwaterafvoeren: tussen -30% en -70%

Gevolgen voor waterbeschikbaarheid (drinkwater, industrieel water, landbouw, scheepvaart), waterkwaliteit, ecologie

Verwachte invloed klimaatverandering

Bovendebieten zomer

Drogere zomers kunnen een grote impact hebben!

Gemiddelde waterbeschikbaarheid is zeer beperkt in Vlaanderen en Brussel: 1480 m³/(persoon.jaar)

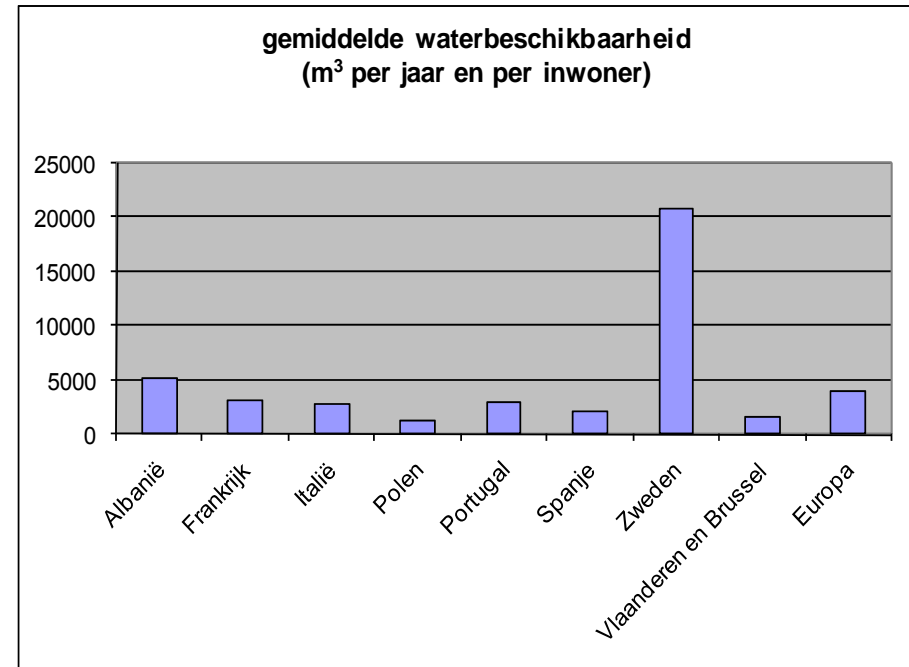
Internationale normen: <2000 “zeer weinig”, <1000 “ernstig watertekort”

Door:

- Hoge bevolkingsdichtheid
- Slechts beperkt gedeelte van beschikbaar oppervlaktewater afkomstig van lokale neerslag; Sterk afhankelijk van de buurregio's

Ook:

- Sterke verstedelijking, veel verharding: verhoogde en versnelde oppervlakteafstroming, verminderde infiltratie
- Sterke drainage door landbouw
- Grote grondwateronttrekkingen

Verwachte invloed klimaatverandering

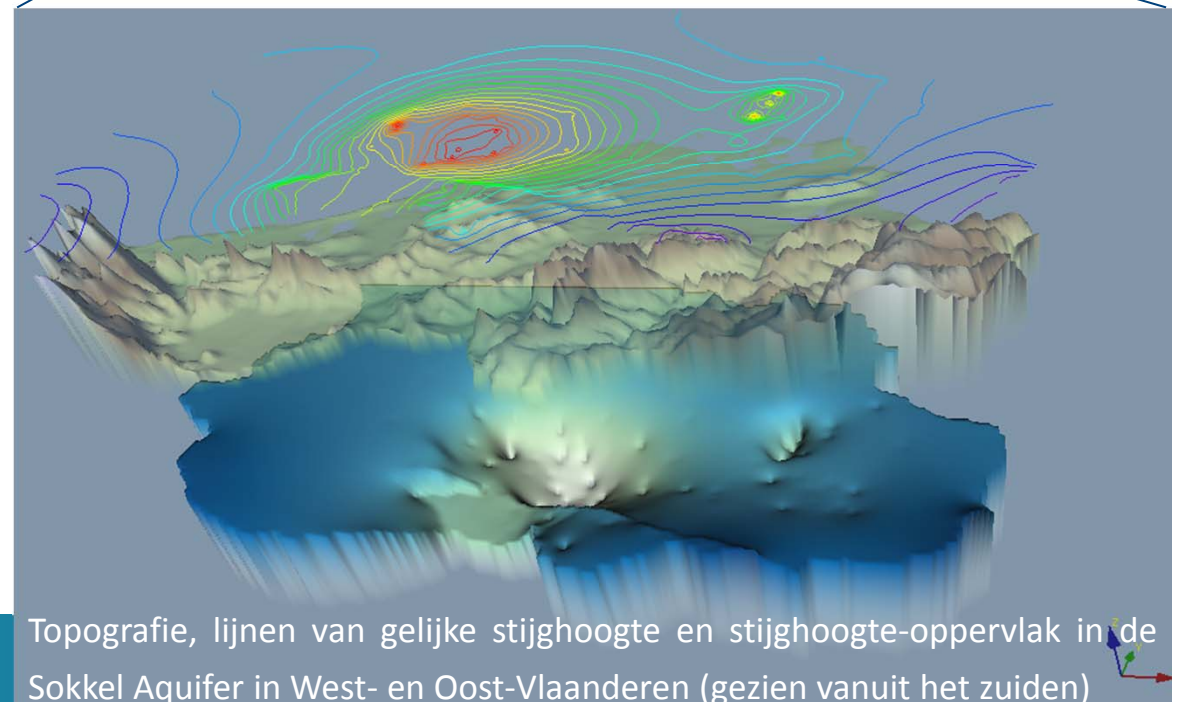
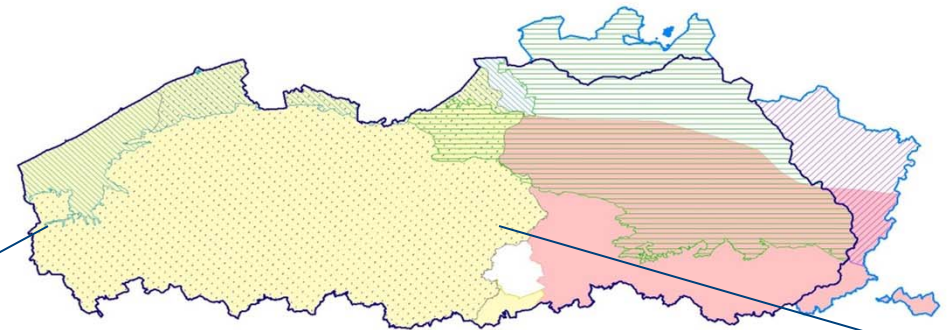
Waterbeschikbaarheid in grondwater

Studie prof. K. Walravens U.Gent.

Op sommige plaatsen is het diepe grondwater met meer dan 140 m gedaald t.o.v. natuurlijke situatie

Sokkelsysteem

In de zone van de depressie-trechter moeten de gewonnen debieten teruggebracht worden tot 25 % van de vergunde debieten anno 2000, om een zeker peilherstel te realiseren en, ook op langere termijn (50 jaar), althans in het centrum van de depressie-trechter, geen verdere daling van de peilen te laten optreden.

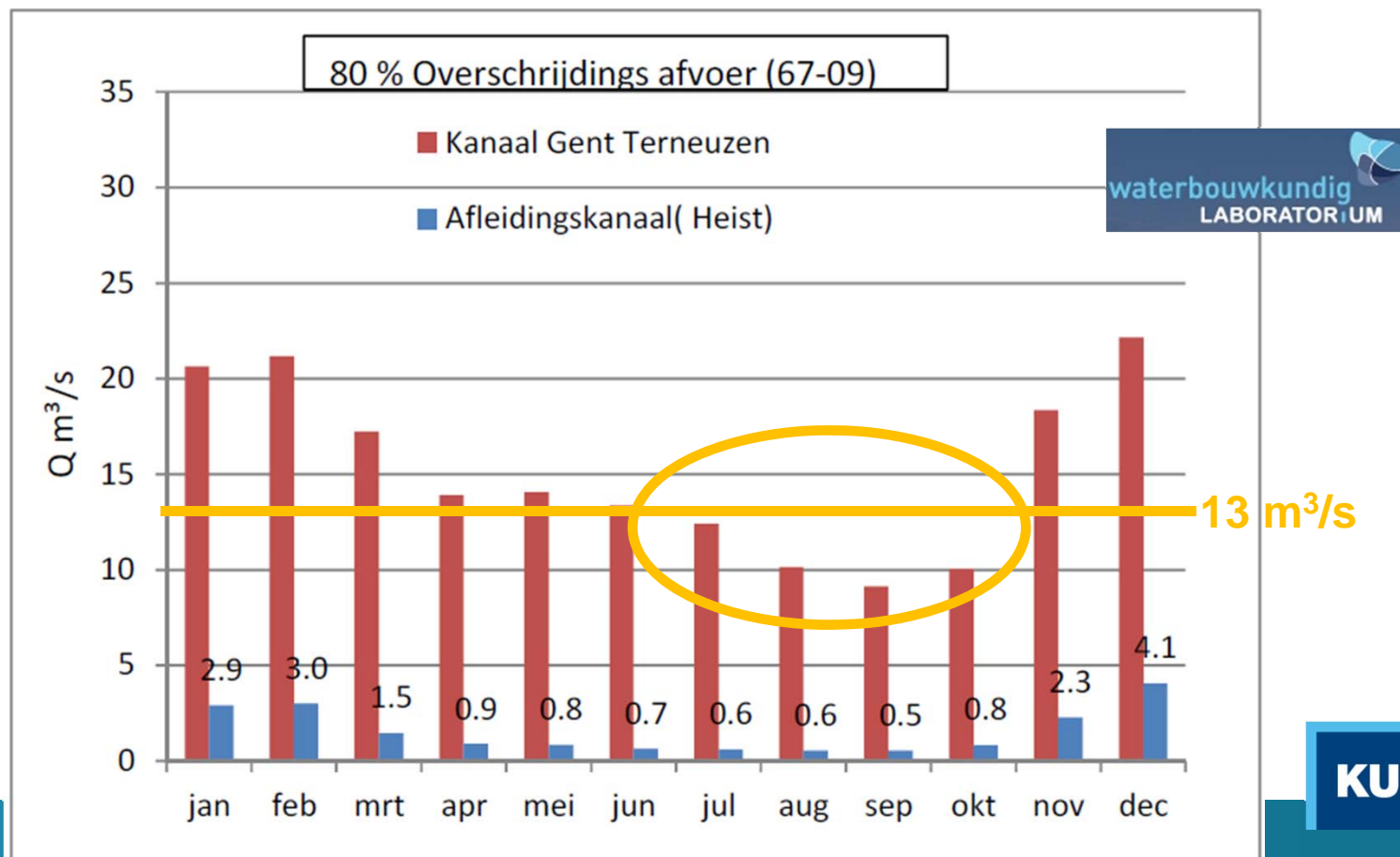
Topografie, lijnen van gelijke stijghoogte en stijghoogte-oppervlak in de Sokkel Aquifer in West- en Oost-Vlaanderen (gezien vanuit het zuiden)

Verwachte invloed klimaatverandering

Kanaal Gent-Terneuzen

Verdrag met Nederland: min. 13 m³/s gemiddeld over 2 maanden

Studie WL: 1967-2009: 37 van de 40 jaar niet gehaald (gem. 1.5 m³/s lager, max. 6.5 m³/s lager)

Verwachte invloed klimaatverandering

Kanaal Gent-Terneuzen

Verdrag met Nederland: “zoutbezwaar” beperken

Studie WL: 50% reductie in bovendebiten: gem. zoutconcentratie van 2.42 g/l naar 3.72 g/l chloride; maar geen geleidelijke verzilting?

Spoeldebieten in winter nodig: hoeveel? met welke frequentie?

Effecten klimaatverandering?

Verwachte invloed klimaatverandering

Zomeronweders

Huidig klimaat (1961-1990) tot 2071-2100:

- ✓ extreme zomerbuien meer intens:
  - 2-jarige bui: 0 tot +30%
  - 10-jarige bui: 0 tot +50%

*Tot ongeveer
verdubbeling
frequentie
rioleringsoverloop*

Onze riolen slikken het niet langer

Oplossing: sportparken als bassin

ARTIKEL | 13 JULI, 2012 - 9:00 | DOOR TOM NUYTEMANS

eos
WETENSCHAP

Na elke stevige regenbui zie je steevast dezelfde beelden in het nieuws.

Vmm
VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ

KU LEUVEN

Verwachte invloed klimaatverandering

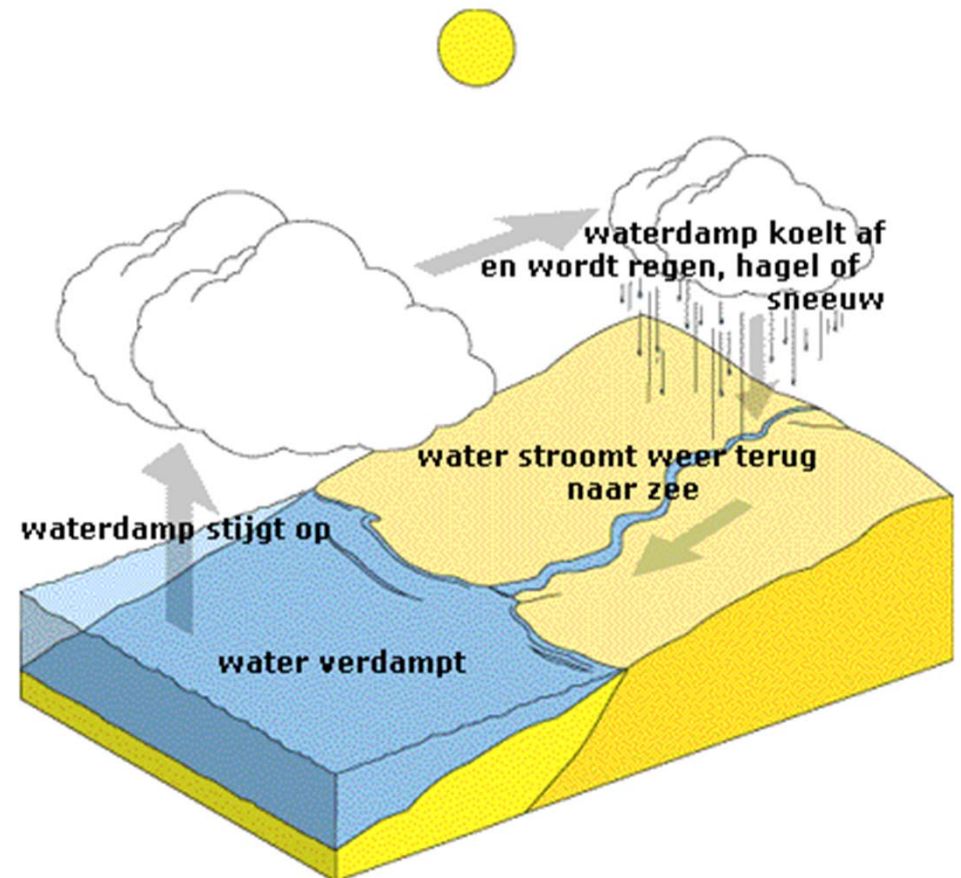
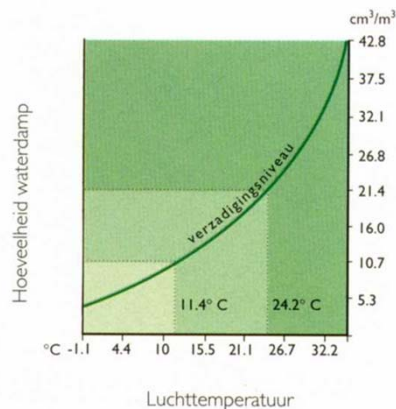
Toename in broeikasgassen in atmosfeer

Temperatuurstijging

Lucht kan meer waterdamp bevatten vooraleer verzadigingspunt wordt bereikt

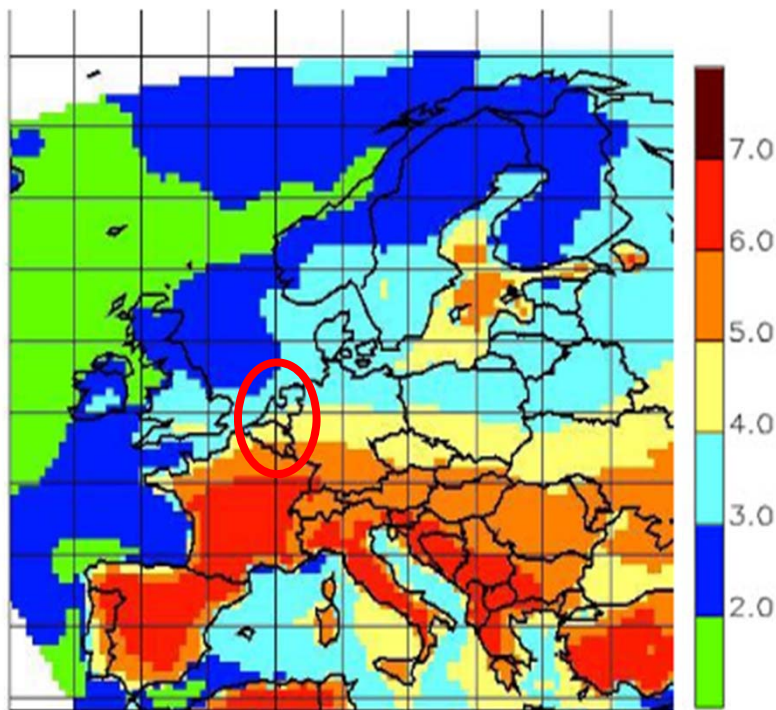

Verwachte invloed klimaatverandering

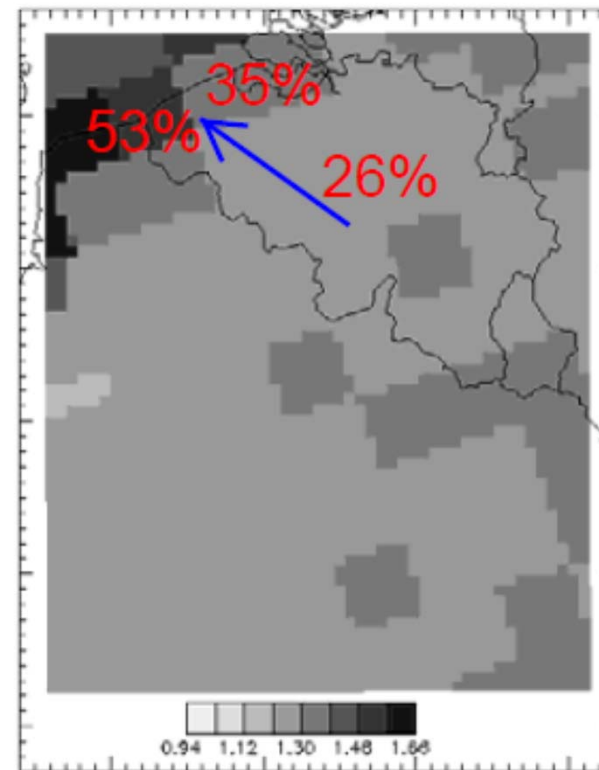
Regionale verschillen

Noord-zuid variaties:

RCAO/HadAM3H 2071-2100

Kust - binnenland:

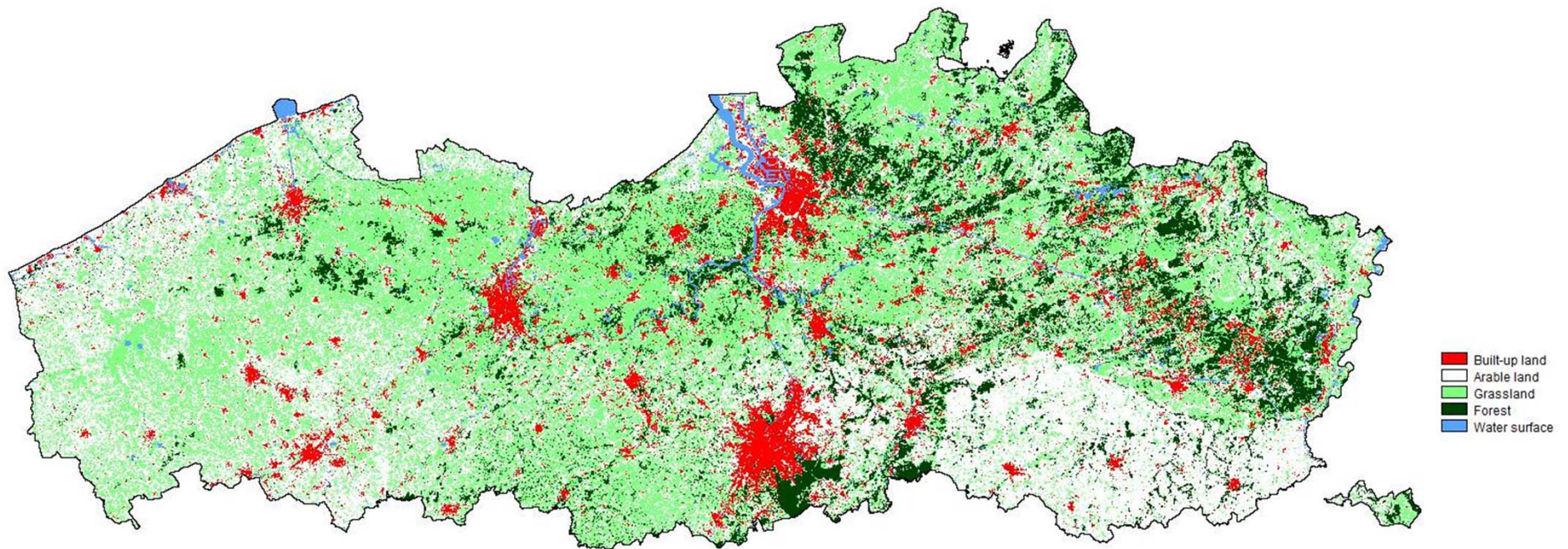

Verstening van Vlaanderen

Landgebruik Vlaanderen 1976:

1976

*PhD Lien Poelmans
2010*

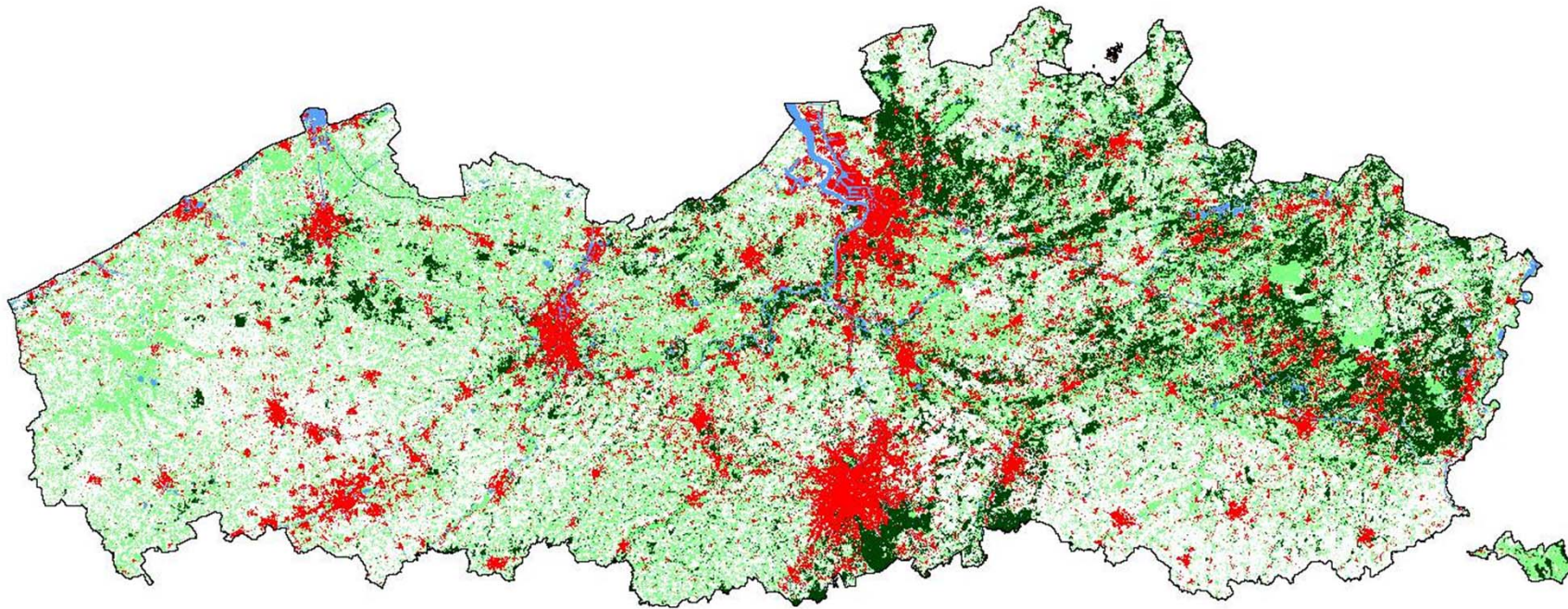
3 à 4% verhard

KU LEUVEN

Verstening van Vlaanderen

Landgebruik Vlaanderen 1988:

1988

5 à 6% verhard

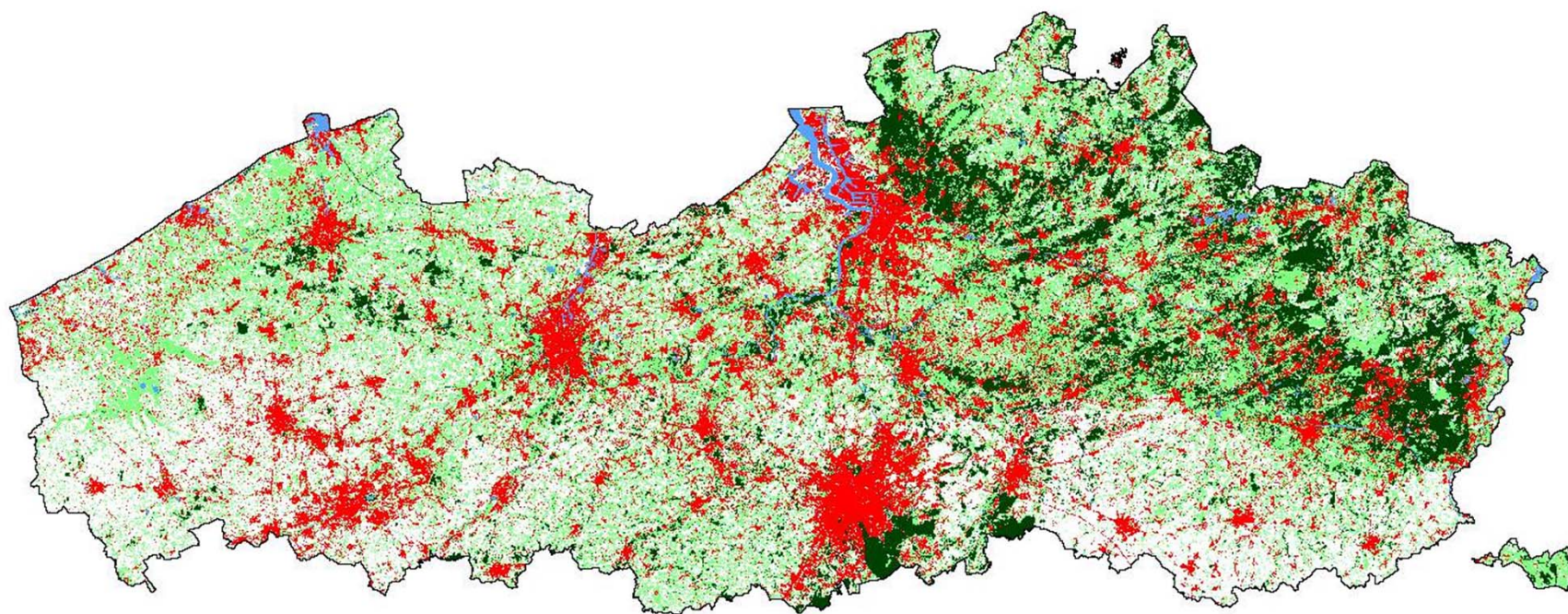
PhD Lien Poelmans
2010

KU LEUVEN

Verstening van Vlaanderen

Landgebruik Vlaanderen 2000:

2000

9 à 10% verhard

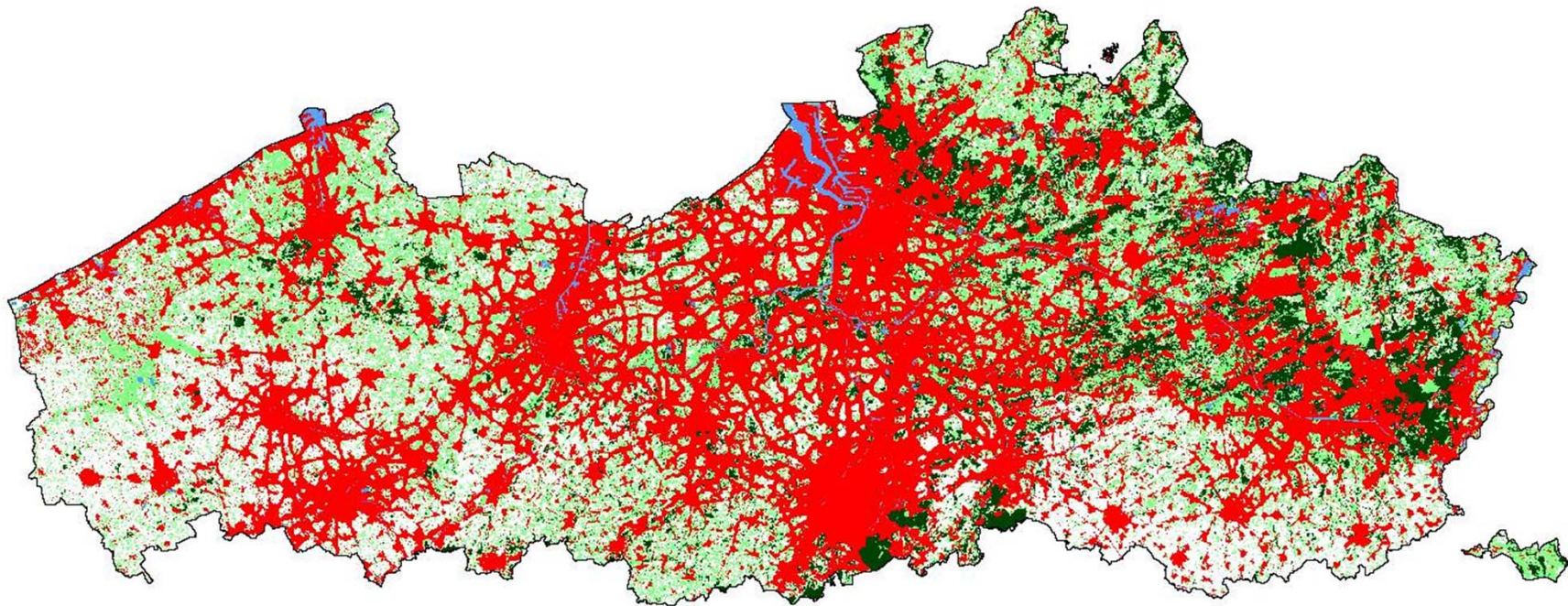
PhD Lien Poelmans
2010

KU LEUVEN

Verstening van Vlaanderen

Landgebruik Vlaanderen 2050:

2050

“business-as-usual” scenario: $\pm 20\%$ verhard
(zelfde tempo van toename in bebouwing)

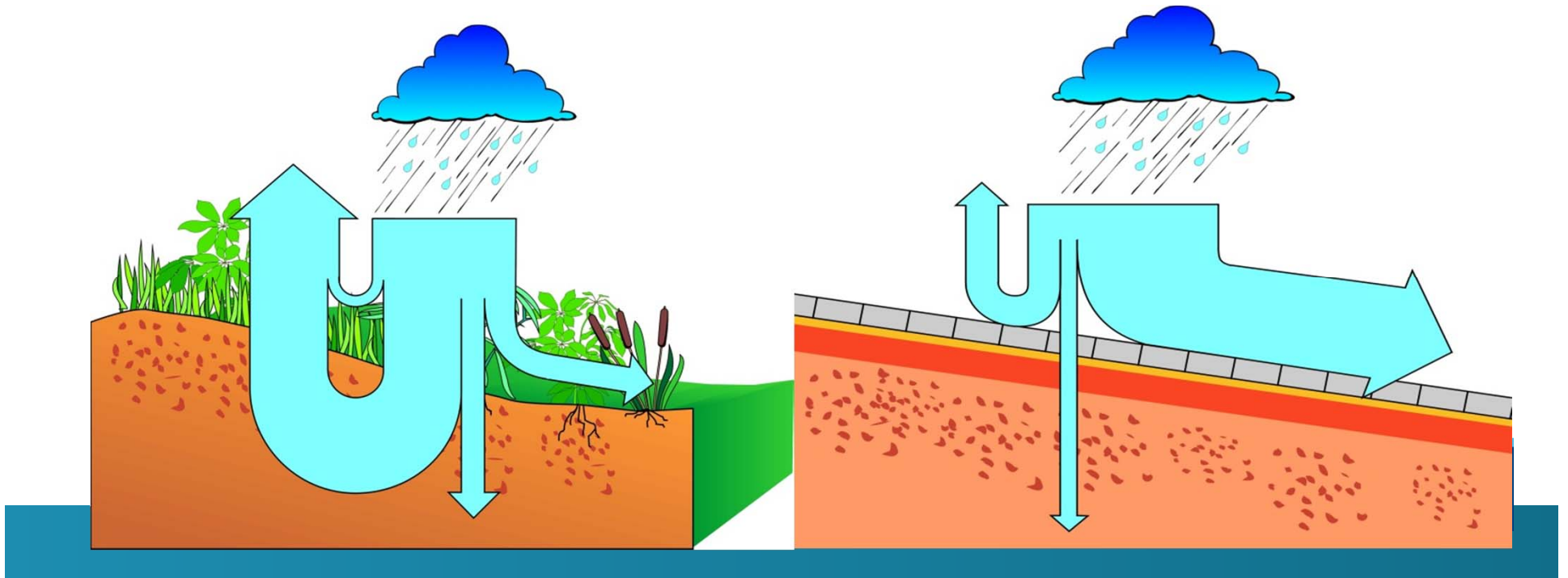
*PhD Lien Poelmans
2010*

KU LEUVEN

Verstening van Vlaanderen

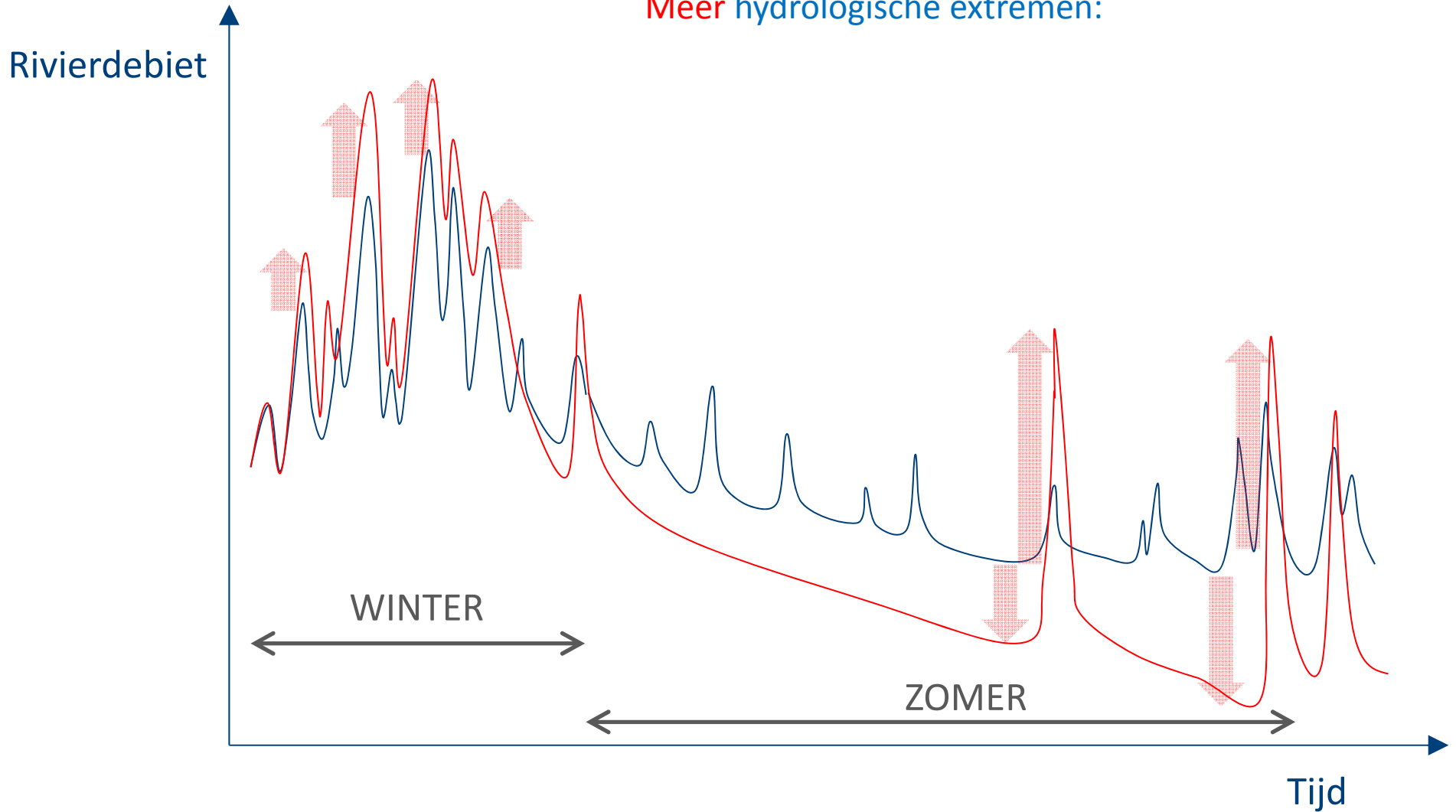
Dichte bebouwing / ruimtelijke ordening:

- verhoogde en versnelde oppervlakteafstroming: vaker wateroverlast
- weinig infiltratie: verdroging
- overstroming leidt vlugger tot schade

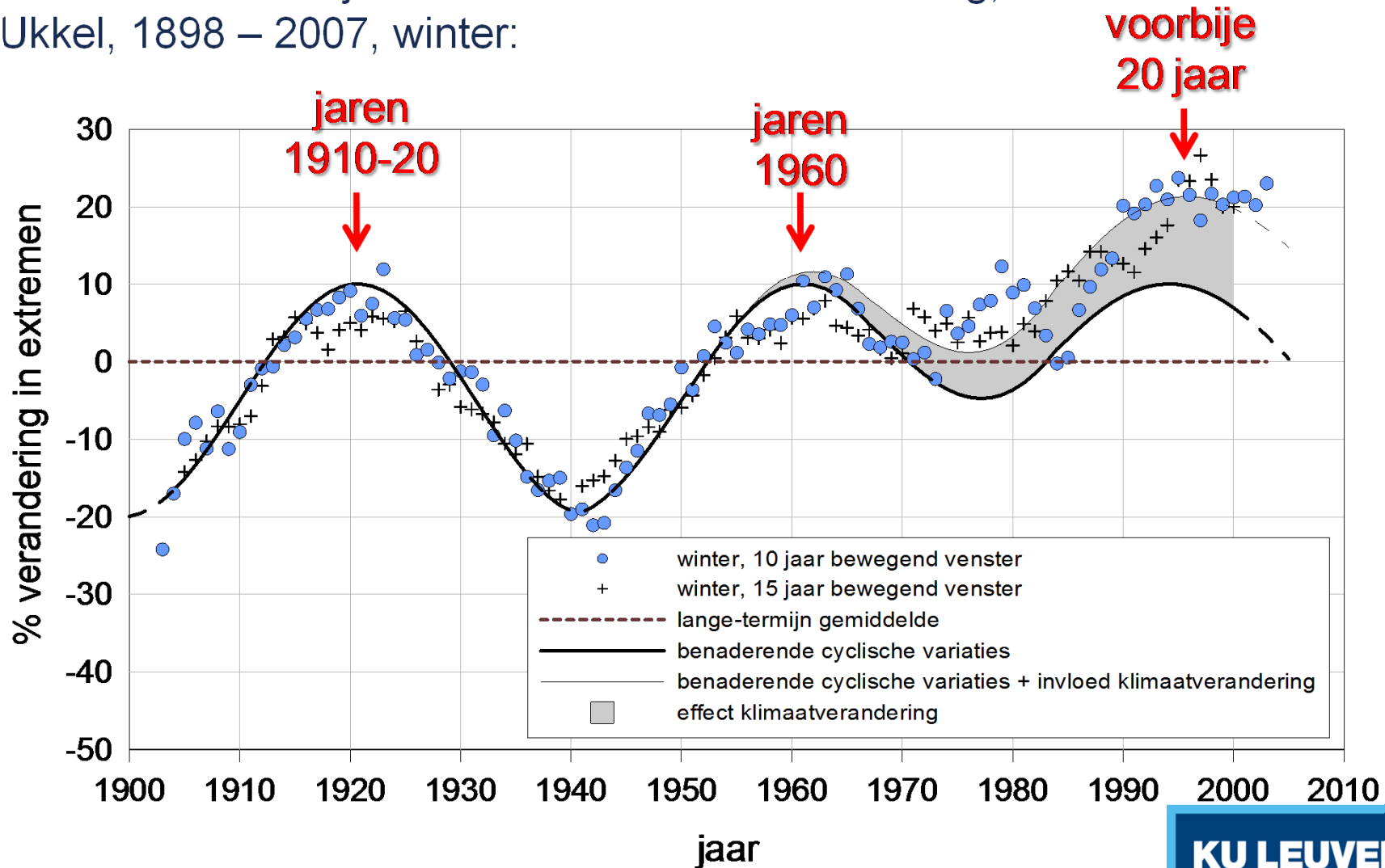
Urbanisatie, klimaatverandering, ...

Meer tijdsvariatie /
Meer hydrologische extremen:

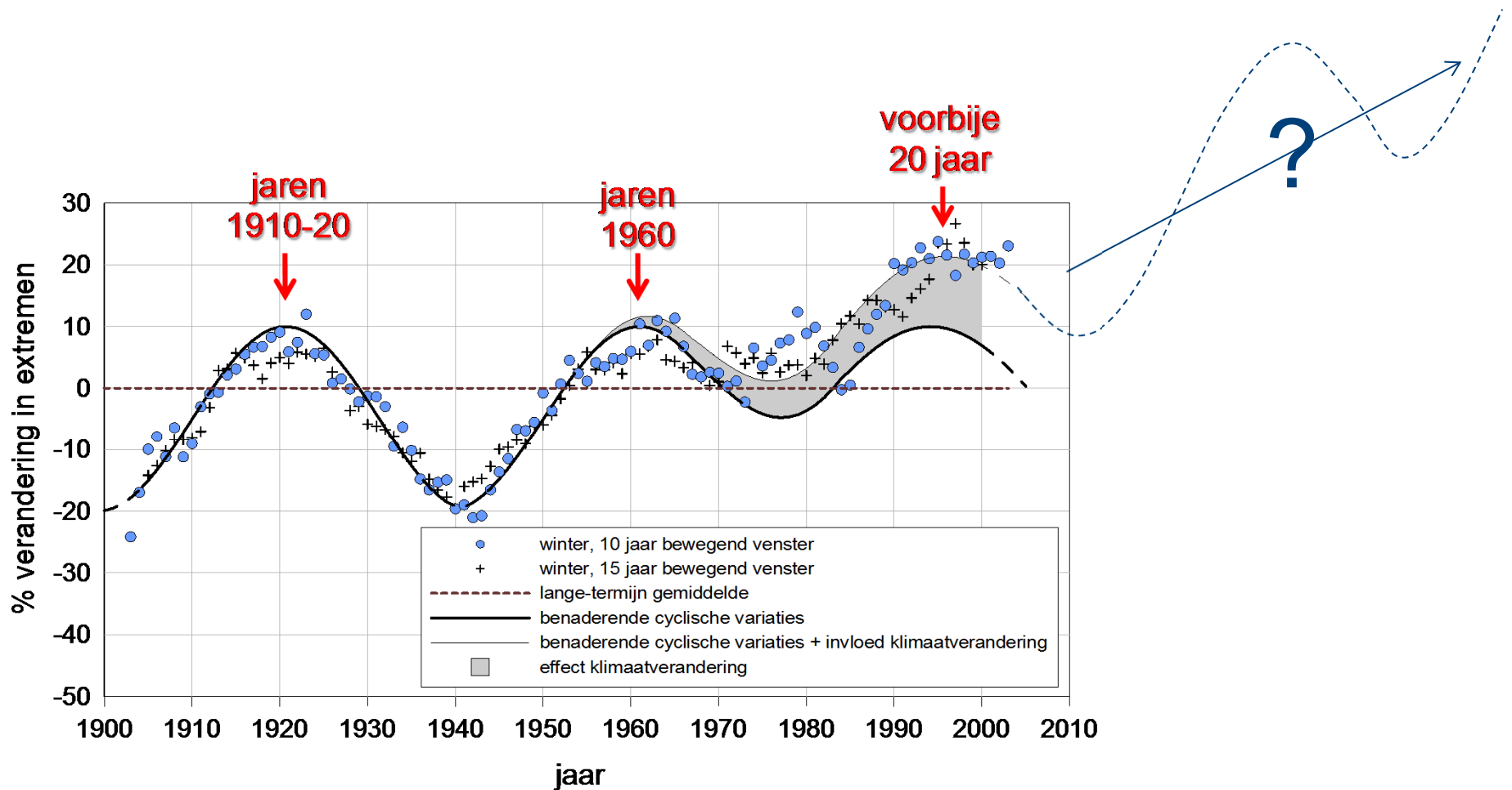

Klimaat: Laatste 100 jaar

Trends en natuurlijke oscillaties in extreme neerslag, Ukkel, 1898 – 2007, winter:

Klimaat: volgende decennia?

Aanbevelingen...

- ✓ Kwantificeren gevolgen klimaat- en urbanisatietrends
- ✓ Risico-concept: Kans * Gevolgen -> voorzichtigheidsprincipe
- ✓ Duurzame adaptatie aan meer hydrologische extremen:
  - Zeespiegelstijging + stormopzet + coïncidentie met hoge bovendebieten
  - Droogte, effecten op waterkwaliteit, ecologie
  - Meer stedelijke wateroverlast (rioleringen)
- **Betere afstemming waterbeheer (stedelijk - ruraal, opwaarts - afwaarts), ruimtelijke planning, stedelijk ontwerp, landbouw en landbeheer, ecologisch beheer, groenbeheer in de stad, ...**
- **Sigma-plan; Meer ruimte voor water**
- **Regenwater opwaarts maximaal bergen en infiltreren**
- **Beschikbare berging meer optimaal benutten: Intelligente sturing**
- **Voorspellen, waarschuwen**
- **Bewustwording bevolking, zelfredzaamheid, weerbaar worden, zelf initiatief nemen, individuele verantwoordelijkheid**
- **Rampenbestrijding en noodhulp**
- ...

Onderzoek naar klimaatverandering & water
in België:

<http://www.kuleuven.be/hydr/CCI-HYDR>

Patrick.Willems@bwk.kuleuven.be